

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. LIV. Romana reductionis canonis. An & quando emphyteuta ex rei emphyteuticæ diminutione petat canonis, seu alterius responsionis diminutionem, quæ sibi concedenda sit.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

rum fuit, quoniam in formulario tunc urgente id non continetur.

Deditum autem fuisse plenum jus cum omnimoda translatione illorum bonorum in lineam ementium, mihi probabile videbatur. Tum ex ea circumstantia, quod emptores solliciti fuerunt, ut ceteri agnati in investitura comprehensi consentum huic alienationi præstarent, eorum aliquibus etiam pro evictione fidejacentibus, seu æquè principaliter se obligantibus. Tum etiam ob inverisimilitudinem acquirendi bona stabilia tanquam per speciem commoditatis potius quam dominii, durante solum vita vel jure venditoris; Omnino siquidem inverisimile est, quod potius hujusmodi bona quamvis differentia, & ad certas generationes seu lineas restricta acquirantur pro generatione vel linea propria, non autem aliena, ut sequi dicitur, quando emptor assensum obtinet à domino directo tanquam per implicitam refutationem à priori possessore in manu domini, novamque investituram ab isto factam ex integro novo acquirenti, cujus proinde linea, non autem illa venditoris attenditur, juxta veriorum sententiam, quam formiter discussio articulo firmavit Rota decisi, 382. par. 6. rec. quæ reputatur in materia magistralis pluries in aliis canonizata, ubi habentur auctoritates & fundamenta, cum verè sit opinio probabilior, communi usui & commercio magis adaptata, & conferunt quæ à similibus de venditionibus officiorum vacabilium seu locorum montium, ac etiam feudorum, aliorumque hujusmodi jurium in libero commercio non existentium, neque ad extraneos transmissibilium si eque in proposito habentur sub tit. de regalibus ad materiam officiorum & locorum montium, ac etiam sub altero de feudis Licet in Sarfinaten feudis coram Cocino impress. apud Cappo. latr. consule. 75. id ponatur in questione ob Bullam Pii V. de quo in eadem Sarfinaten. coram Duno. ero inter suas decisi. 748. & 760. & post Contrarium dec. 18. & 19.

Undè propterea illa instrumenti verba, per quæ dicebatur, venditorem suum jus emphyteuticum vendere, & in quibus ego & ceteri insisteremus, statibus præmissis, percutere videbantur expressionem qualitatis bonorum, in ordine ad dominium directum in Ecclesiæ, & ne aliàs, etiam quoad istud ac pleno jure venditio facta censeretur; Et sic isto respectu, rectè ad favorem venditoris & fidejussorum evictionis intrabat dicta conclusio, de non præstanda evictione resultantem ex natura rei, cujus tamen casus ob deolutionem non de facili contingit, dum Ecclesiæ, vel de consuetudine, vel ob Bonifacianam, ita extensam pro se non retinet, sed denuò concedit, seu renovat, unde propterea istæ acquisitiones fieri videntur quodam jure perpetuitatis, cum solo onere solvendi ea emolumenta, quæ pro renovationibus præstari solent, in hoc solum differentia ab aliis bonis allodialibus & liberis; Et in his erat mea difficultas, utpotè percutentibus substantiam voluntatis partium, potius quam in clausulis ac formalitatibus verborum, super quibus tam in his materiis, quam in illis ultimorum voluntatum ac alius, in quibus ambiguae voluntatis questio sit, mihi nunquam placuit principaliter immorari, solumque illa attendere accessorie seu famulativè, aut adminiculativè &c. cum frequentius sint verba Notariorum, quæ partes non attendunt, neque eorum vim percipiunt, ut in proposito questionis, an magis capitulis quam instrumento deferendum sit, habetur actum in dicta Romana Casalis veteris hoc tit. disc. 14. Et magis discussa materia in Romana fidei commissi de Pepulis in sua materia sub tit. de fidei commissis. Adhuc tamen ob dictum motum longè

inferioris pretii, quo ista bona discretivè ab aliis valutata & respectivè distracta erant, non improbabili videbatur auctorum præsentio, unde propterea adhuc remaneo indeterminatus, cum hinc inde probabilitates urgere videantur, ideoque videretur causa compositione digna.

R O M A N A REDUCTIONIS CANONIS

P R O

JOANNE BAPTISTA

AQUILANTE

C V M

N. DOMINO DIRECTO,

Causa pendet in Rota.

An & quando emphyteuta ex rei emphyteuticæ diminutione petat canonis seu alterius responsionis diminutionem, quæ sibi concedenda sit.

S U M M A R I U M

- 1 **F**acti series.
- 2 De decisionibus negantibus reductionem canonis.
- 3 Quomodo questio hac decidi debeat.
- 4 Si res emphyteutica perit in parte, an minuat canonem.
- 5 Si contractus tractu temporis sit injustus, an si reducendus ad justitiam.
- 6 In contractu emphyteutico intrat etiam lesio juxta terminos §. 2. C. de rescindend. vendit.
- 7 An deur lesio ex parte domini, & de ratione differentie inter dominium & emphyteutam.
- 8 In contractibus attendi non debet nomen seu nuncupatio, si res substantia aliud denotat.
- 9 De consideratione quæ habenda est immittenda lesione.
- 10 In casu lesionis, quia practice non potest remedium rescissorium, intrat diminutio canonis.

DISC. LIV.

Offidente ex maiorum successionem seu alio titulo Aquilante vineam de directo dominio N. sub gravi canone partim in pecunia, partim in musto importante julios circiter 30. pro qualibet petia, cum possessionem nimium duram & lætivam prætenderet, judicium instituit super illius diminutione, ac reductione ad justitiam & æqualitatem, atque desuper, unam vel duas sententias reportavit, unde commissa per appellationem causa in Rota coram Bevilacqua, in hoc statu ex parte dicti Aquilantes qualificati causarum Patroni,

ad scribendum requisitus fuit, dubitandi causam seu rationem præbentibus quibusdam modernis resolutionibus in Romana emphyteusis 14. Maji 1666. coram Carpinea, & in Romana canonum 21. Junii eiusdem anni coram Cerro, pro dominis directis contra emphyteutas vel conductores editis super huiusmodi diminutionis seu reductionis denegatione, quarum disputationum occasione, scribentes hinc inde, cum magno labore curarunt cumulare auctoritates quasi per classes, ac etiam disputare super natura concessionis, an scilicet contineret magis emphyteusim, quam locationem perpetuam vel censum aut livellum, vel è contrà, quasi quod à contractus natura & qualitate id penderet, atque super his, ut dictum est, magni habitus fuerunt labores.

Mihi in dictis aliis causis non scribenti, cum præsertim in illa coram Cerro requisitus, ob infirmam valitudinem, qua tunc desinebat, id explicare non poterim, Occasione scribendi in ista causa, & ponderandi, an dictæ resolutiones obstarent necne, pro meo iudicio videbatur articuli seu questionis determinationem magis pendere à distinctione casuum, ex quorum, seu questionum diversitate dirimi videntur difficultates, atque ad concordiam reduci plures auctoritates, quæ invicem pugnare videntur, ita ut non in numero seu congerie auctoritatum, sed in earum distinctione, & congrua respectivè applicatione punctus consisteret, ut frequentius in omnibus ferè aliis forensibus questionibus hodie verificari videntur.

Primus igitur questionis casus esse solet, ubi res in emphyteusim vel sub alio contractu aut titulo concessa perit in parte, ita ut concurrat accidentaliter diminutio substantiæ illius rei, quæ est causa productiva oneris annuæ præstationis, quæ ita efficiatur gravis, Et ista est propriè questio tractata per Casprens. & alios in l. 1. Cod. de iur. emphyt. de qua post antiquiores ab eis relatos agunt Thef. decis. 20. Surd. dec. 198. Corbul. 22. de caus. privationis ob non solutionem ampliat. 12. A. mai. resol. 14. Capyc. Latr. & Addon. decis. 18. ex quibus & aliis apud eos habetur, probabiliorum videri contra emphyteutam seu conductorem, rejecta distinctione per aliquos tradita, ac canon esset modicus in solam recognitionem dominii, vel magnus respondens fructibus, & hanc sequuta est Rota in dicta Romana canonum 21. Junii 1666. coram Cerro. Quicquid autem sit de istius casus seu questionis veritate, illam in præsentem examinare non oportebat, cum non essemus in casu, solùmque præmissa obiter insinubam, ad dignoscendum, quod auctoritates istum casum percutientes erant extraneæ à nostra questione, idèoque incongruè super ea cumulabantur, & consequenter dicta decisio non præstabat obstaculum.

Alter casus est, ubi non immutata ipsius rei substantia seu causa fuerunt productiva, atque contractu, sive emphyteusis, sive perpetuæ locationis, de tempore quo initus est iustitiam & æqualitatem continente, contingat ex tempore vel aliis accidentibus illum effici unius ex contrahentibus læsivum, atque ad iniustitiam vel iniquitatem reduci, & tunc intrat altera questio, tam emphyteuticæ seu conductoricæ, quam e converso domino seu locatori communis, an scilicet contractus, vel ratione augmenti, vel respectivè ratione diminutionis effectus iniustus ad iustitiam & æqualitatem reduci debeat, de qua questione ceteris antiquioribus relatis plene agunt Larrea decis. 71. & Thefaur. dec. 226. & de hac agitur in dicta Romana emphyteusis 14. Maji 1666. coram Carpinea, & in Romana canonum 21. Junii eiusdem anni coram Cerro, cadente Curd. de Luc. de Emphyteusi pars II.

desuper etiam materia textus in cap. suggestum de decimis, de qua in Calagurritana decimarum Sancti Ascensii 26. Junii 1658. & 7. Februarii 1659. coram Cerro, de qua causa habetur actum in sua materia sub tit. de decimis, Ac etiam occasione mutationis monetarum seu alterius accidentis agitur in Landen. censu sub tit. de alienationibus. & contractibus, & alibi, quo casu considerari solet circumstantiæ ponderatæ præsertim in his specialibus terminis in supra allegatis decisionibus coram Carpinea, & Cerro. an scilicet adit necne susceptio quorumcumque casuum, eorumque renuntiatio, ad instar eorum, quæ habentur sub tit. de locato & conducto, Ac etiam sub altero de Regalibus occasione appallum Cameralium super cessante dispositione textus in cap. potuit, & cap. propter sterilitatem extra locati, cuius tamini questionis veritas maturè examinata non fuit, Tum ob laudabilem Curia Sylvæ forensis, non evagandi in superfluis, seu extraneis à casu præciso questionis, Tum etiam quia ita pro meo iudicio est magis questio facti, quam iuris, certam uniformem determinationem non recipiens, sed ex singulorum casuum particularibus circumstantiis decidenda, idèoque pariter hæc incidenter & remissivè insinuantur, citrà tamen superfluitatis seu evagationis vitium, ad effectum distinguendi auctoritates de uno vel altero casu loquentes, & ne illæ quæ unum percutiunt, alteri omnino diverso applicentur, ut frequenter contingere solet.

Tertius demum, omissis aliis ad rem, non facientibus, est casus præcisus cadens in ista controversia, ubi scilicet contractus ab initio, & in sui creatione est iniustus & enormiter læsivus, quia nempe res sub emphyteusis vel locationis titulo concessa sit sub canone vel responsione longè excedente ipsius rei fructus seu emolumentum, & de hac proprie agunt post alios ab eis allegatos Cagnoli in l. 2. Cod. de rescind. vend. numer. 203. cum sequen. Thef. dec. 120. Prac. discep. 25. lib. 1. num. 30. cum sequen. Barbos. in cap. tum dilecti nu. 17. & 20. de emptione & vinditione Fulgin. de emphyteusis de contract. emphyt. quest. 28. ex quibus liquet, quod licet non desinat contradicentes, ut in omni materia contingit, magis tamen communis & recepta videatur opinio, quod etiam in isto contractu intreat termini textus in l. 2. de rescind. vendit. & in cap. 2. & 3. extra de empt. & vend. ut etiam admittere videtur Rota in dicta Romana emphyteusis coram Carpinea, & prius in Romana domus 12. Decembris 1664. coram Bevilacqua. Undè cum in hac facti specie iustificaretur, quod tertenum datum in emphyteusim ad effectum ibi plantandi vineam, ad summum fructaret ad rationem juliorum octo pro qualibet peccunia, responsio autem tam in pecunia, quam in multo respectivè importaret iustos circiter 30. ita læsio remanebat nedum enormis, sed enormissima redolens dolum præsumptum, qualem Rota pluries, præsertim in Romana transactionis 19. Aprilis & 28. Junii 1660. coram Urosio sequendo opinionem, de qua apud Fontanell. dec. 64. & sequen. credidit, quoties esset ultra bestem, ut in præsentem contingeret.

Difficultatem facere videbatur consideratio, quod ageretur de contractu emphyteutico, qualem partes expressè facere professæ erant, & consequenter quod regulandus non esset fructibus, & an illis adæquaret responsio nec ne, cum id attendatur in contractu perpetuæ locationis, ita distinguendæ ab emphyteusis, juxta deducta apud Buratt. decis. 334. nu. 1. & hoc ut pluries, præsertim in Romana calalis medice via discurs. 30. ac propterea cum dominus & emphyteuta sint correlativi, quemadmodum ex parte domini allega-

allegabilis non est hæc læsio juxta dictam regulam *text. in l. 2. de rescind. vendit.* quia de natura emphyteusis est, ut quid modicum pro sola recognitione domini non habita ratione fructuum præstetur, ita e converso ne contrahentes ad imparia judicentur. Verum hæc difficultas non videbatur considerabilis, quoniam eadem ratione intrat læsio ex parte domini, vel quia dicatur beneficium, quod alteri impenditur, vel ob onus fidelitatis & servitii; Ita ad instar in emphyteusi, ob onus meliorandi ac reducendi rem de malo & inculto statu ad bonum & fertilem, in quo propriè emphyteusis, juxta frequentiore ac regularem naturam consistere dicitur, sumpto etiam argumento ab ipsius vocabuli etymologia vel significatione, & quia concedere rem pro modica recognitione, est propriè facere actum concessionis connaturalis; Non sic est in casu converso, quoniam ita esset imponere legem verbis & non rebus, atque improprando contractus emphyteutici naturam & proprietatem, sub istius vocabuli pallio operire ac licitam reddere enormem vel enormissimam læsionem, ideoque non vocabulum seu denominatio, sed potius substantia seu effectus attendi debet, ut in proposito concessionis emphyteuticæ sub facultate affrancandi canonem pro certa summa ab initio constituta, ut 8 judicetur magis emptionis & venditionis quam emphyteusis habetur apud *Franch. dec. 392. num. 2. & seqq. & Merlin. decif. 210. num. 7.* cum aliis in proposito regulandi jure emptionis & venditionis illum contractum, quem permutacionis partes facere profitebantur, habetur in *Ferrarien. gabelle contractuum sub tit. de regalibus ad materiam vectigalium d. 49.* cum similibus.

Majorem difficultatem mihi, reflectendo ad veritatem, faciebat consideratio, ab eventu seu frequenti experientia nimium comprobata, quod hujusmodi concessionis terreni, aliàs segetibus vel pascuis de sui natura destinati, ad effectum plantandi vineas solent esse damnosæ propter periculum, quod ipsum terrenum concedenti remaneat inutile, dum ob hujusmodi rei status immutationem, quatenus vineæ cultura deferatur, atque ut dici solet, efficiatur sodum, ad neutrum usum ille locus deservit. Verum licet ista sit circumstantia satis considerabilis, non tamen tollere videtur motivum læsionis in totum, sed solum illud moderatur, ut scilicet de hoc periculo seu eventu ratio habenda sit, ad quantum iste incertus eventus æstimari valeat peritorum judicio, nã etiam in hujusmodi incertis & eventualibus datur hæc æstimatio juxta opinionem, in qua residet Rota admittendi istos terminos textus in *l. 2. Cod. de rescind. vendit.* etiam in transactionibus, ut *sub tit. de emptione, & venditione* pluries, ubi de materia læsionis ac evictionis respectivè. Sive ubi concessionarius bene allecurat concedentem, ita ut etiam in casu desertionis vineæ ipse tutus reddatur de canone, seu alias prudentis judicis arbitrio. Sempertamen tenendo dicto principio, quod præstatio non sit adeo excessiva, nam aliàs est corruptum, pete contractum emphyteuticum, in quo regulariter responsio debet imponi quid minus, quam fructus naturalis, unde propterea de facto videmus, quod ipsa bona stabilia æstimantur in fructu ad rationem quinque vel respectivè quatuor pro centenario, hujusmodi verò canones æstimantur ad rationem trium circiter &c.

Et sic magna differentia est inter primum & secundum casus supra exemplificatos, ac istum tertium, ideoque auctoritates & decisiones illos percutientes, & quæ pariter in isto consarcinabantur, ab eo dicebam

extraneos, malèque applicatos, quamvis in suis casibus essent veræ.

Quia verò in hac specie læsionis practicari non potest præcisa dispositio dictorum jurium in *d. l. 2. de rescind. vend. & cap. 2. & 3. de empt. & vend.* circa alternativam ibi præscriptam, quia stantibus melioramentis & expensis super immutatione rei de uno statu in alterum, tale remedium in ejus forma præcisa est impracticabile, idcirco intrat judicis officium pro reductione canonis, ita redigendo contractum ad justitiam & æqualitatem per quamdam speciem secundum casus supra exemplificatos, & tanquam ad instar, licet reverà sit diversus, ut in specie advertunt *Caldas. in l. siccuratorem habens verb. implorare num. 7. Barbof. in cap. cum dilecti de empt. & vendit. num. 17.* in fine, atque ita practicum fuit apud *Theaur. dicta decif. 120* adhuc tamen casus disputatio sequuta non est, ideoque nullum desuper potuit efformari iudicium.

ROMANA CANONUM

PRO

FRANCISCO PAVONIO

CUM

PRINCIPE PRÆNESTINO

Causa disputatus coram A. C.

An pro canonibus competat via executiva contra tertium possessorem rei emphyteuticæ.

SUMMARIVM.

- 1 **F** Actus series.
- 2 Pro canonibus non competit via executiva.
- 3 A. C. procedit executivè in omnibus casibus, in quibus alia Tribunalia ita procedere possunt.
- 4 De Statuto Urbis concedente viam executivam pro canonibus.
- 5 In Regnis utriusque Sicilia pro censibus proceditur executivè & contra tertium, quod declaratur.
- 6 An pro canonibus competat hypotheca legalis.

DISC. LV.

DEVENTA judiciali auctoritate in Pavonium qualificatum Curialem tanquam possessorem creditorem vinea emphyteutica de directo dominio Principis Prænestini, hic pro canonibus decurtis, tam pro tempore, quo idem Pavonius possederat, quam in majori quantitate debitus per ejus auctorem, cum pulsare cepit ad solutionem coram A. C. cum processu executivo ex Statuto Urbis 88. disponente causas canonum, pensionum, ac similibus annuarum præstationum, summarie tractandas esse abque figura